

Spekulace a jednotlivé

Domněnka, že spekulace se pohybuje (či dokonce musí pohybovat) jen v abstrakcích, je hluboce mylná. Kierkegaard to dobře věděl, když si napsal (I A 111, 7.1.1836): „Při spekulování jde vlastně o to, vidět jednotlivé v celku.“ Naznačuje to ostatně už kořen slova, odvozeného od slovesa *spectare*: nemůžeme přece „vidět“ obecniny, ale pouze konkrétní jednotliviny. (Ovšem je třeba pamatovat, že latinské *specula* může znamenat také slabou naději, „jiskřičku naděje“ a že *speculatio* znamená nejen zkoumání či bádání, ale také slídění a vyzvídání.) Nicméně pracovat s abstrakcemi, tj. konec konců s pojmy (aspoň nedokonalými, dnes už to jinak ani nejde, a opravovat chyby tradiční zpředmětňující pojmovosti bude ještě dlouho trvat), je nejen nezbytné, ale často velmi užitečné (a bude ještě užitečnější, až si zvykneme na „lepší“ pojmovost, která nebude neúčelně paušalizovat „spekulativním“ převáděním – „transformací“ – všeho na „předměty“). Ostatně každé „vidění“ jednotlivého je (a bude) nevyhnutelně spojeno s „konstrukcí“ nejen intencionálních předmětů a potom i intencionálních nepředmětů. Nemůžeme proti sobě stavět pouze konkrétní jednotlivinu a „rod“, nýbrž také konkrétní jednotlivinu jako subudálost, která je sice v onu superudálost integrována, ale něco ze své původní „konkrétnosti“ (konkrescentnosti) si přesto ponechává a uchovává. Tak například vidět jednotlivý malý organismus (mikroba) v mikroskopu náleží k onomu *spectare*-hledění neméně než „vidět“ zanícenou ránu relativně mnohem většího organismu, i když jde nikoli o působení jednotlivého mikroorganismu, ale působením jeho značného namnožení. Že se při výkladu souvislosti mezi mikroorganismem a zanícením rány nějakého makroorganismu musíme uchýlovat k „abstrakcím“, nelze popřít; ale stejně tak nelze popřít, že mikroorganismus je stejné konkrétum jako napadený makroorganismus. A obojí je třeba vskutku „vidět“, a dávat obojí do souvislosti při výkladu vzniku zánětu rozhodně není „spekulace“ v onom běžném pejorativním významu.

(Písek, 130721-2.)